

Naša Stoga izlazila svaki 16 dan mjeseca i stoji s poštarijom za cijelu godinu 2 for. a za kmeta 1 for.; razmierno za pol god. 1 f. a za kmeta 50 novč. Izvan carovine riše poštarina. Pojedini broj stoji 6 novč.

NASA SLOGA

Poučni, gospodarski i politični list.

„Slogom rastu male stvari, a nesloga svo pokvari.“ *Nar. Post.*

Oglasi se primaju po navadnoj cieni. Pisma neka se šalju platjene poštarijom.

Nepodpisani se dopisi neupotrebljavaju. Dopisi se nevrtaču. Uredništvo i Odpravništvo nalaze se *Via Nuova N.º 4 piano I.*

Godina VI.

U Trstu 1. Maja 1875.

Broj 9.

Carevo putovanje.

Željni nadovezati naše pripovijedanje o carevu putovanju, neznamo ni gdje bi počeli ni gdje bi svršili, jer što se čita i čuje iz Dalmacije, odkad je car tamo, to nadvisuje sve, što se može samo pomisliti. Zadarski „Narodni List“ kaže izrekoma, da se svečanost i oduševljenje, kakvima Dalmacija dočekuje svojega kralja, nedaju opisati ni najvještijemu peru.

Odkad je car dne 10. travnja u 10 sati u jutro stupio u Zadru na dalmatinsko zemljište, kudgod prolazi i kamogod dojde, to nije nego radost, veselje i slava u pravom smislu ove riječi. Zadar da nije vidio i da neće već nikad, što je vidio za ono nekoliko danah careva tamo boravljenja. Mi negovorimo ovdje ni o ljepoti ukrasah ni o sjajnosti razsvjete, koje da nemogahu biti ni ljepše ni milovidnije; nego govorimo o srdačnosti i svestranoj odanosti dalmatinskoga puka naprama vladajućoj kući.

Pa kako u Zadru, tako je bio car dočekan u svih drugih mjestih gdje je god dosad bio. Neće nam se zamjeriti, nemogavši svih, ako spomenemo samo gradove sibenik, Sinj, Špljet i Dubrovnik, gdje se takodjer nadmetalo gradsko i vanjsko pučanstvo, da zasvjedoči svojemu kralju staru dalmatinsku vjernost, koja je ne samo preživjela bivše mletačko gospodstvo, nego i sjajno odolila novijim namamam prekomorskim. Bilo u gradu bilo u selu, bilo u gospodskoj palači bilo u težačkoj kolibi, svuda ista radost, ista srdačnost, isti neizrekomi zanos. Gdje vladara i narod od mila suze prolivaju, kad se sastaju i pozdravljaju, to je nešto posve neobična, a to da se je ovom prigodom u Dalmaciji više puta dogodilo.

Ali što nam je najmilije, jest to, da se je Dalmacija ovaj put pokazala hrvatskom i ondje, gdje bi se bili manje nadali. Svud je hrvatski pozdrav nadkrikljivao talijanski, kao što je i morao u zemlji, koja se od sdruženja s Hrvatskom i od narodnoga jedinstva nada svojemu preporodu i ljepšoj i sjajnijoj budućnosti. „Živio hrvatski kralj, Franjo Josip I.“ to je pozdrav, kojim je Dalmacija pozdravljala ovih danah svojega vladara. A tko nečuje, mogao je viditi, kako narod misli i čuti, i iz nebrojenih narodnih trobojnih zastavah, koje su svu zemlju prekrilile iz grada u selo, iz sela u grad. Samo u Špljetu da je imao doček nešto prekomorsko lice, akoprem se ni Špljet neima baš ničemu nadati sa prieko mora, nego jedino sa kopna i sa prieko svojih ledjah.

Car je na nekih mjestih stupio i prieko granice, gdje su ga dočekale i pozdravile turska vojska i turske pogranične oblasti. U Dubrovnika poklonio mu se bosanski gubernator, Drviš Paša, te izručio mu vlastoručno, iz Carigrada pripjevše, Sultanovo pismo. Tu su se poklonili caru i častnici dvajuh ruskih u luci se nalazećih vojničkih brodovah. Na objedu, na koji bjehu pozvani i ruski i turski gosti, naš car napio je caru ruskomu, kao svojemu prijatelju, buduć baš njegov rodjendan.

Za danas neidemo dalje, nego ćemo reći još samo to, kad je car 10. pr. m. u jutro krenuo iz Pula, da su ga na sried mora dočekali i pozdravili sa svojih brodovah i vrlo Lošinjani, a car da im je obećao, da će se na povratku i k njim navratiti. Naposljedku čujemo, da se i Otočani Krčani spremaju, da što ljepše i srdačnije dočekaju Nj. Veličanstvo, a mi smo osvjedočeni, da neće ostati u ničem za svojom braćom Dalmatinci, nego da će mu dokazati, da se nahodi i tu među Hrvatima.

Pogled po svietu.

U Trstu 30. travnja 1875.

U ovaj čas sjede i viečaju svi zemaljski saberi u ovoj strani carstva. Nekoji su skoro dokončali svoje poslanje. Opazilo se, da ljetos neima u nikom onoga života, koji se vidjao prošlih godinah. U českom su novoizabrani narodni zastupnici bili od njemačke stranke i opet lišeni svojega poslanstva, jer su i opet izjavili,

da im prava njihove zemlje, koja moraju braniti, nedadu stupiti u sabornicu. S druge strane Česi kao da su pripravni pomiriti se s carstvom, pa kao da u tu svrhu nezahtjevaju drugo, nego odstranjenje sadašnjega ministarstva i pravedniji izborni zakon. Borne dosta malo, jer kraljevina česka vriedi za Austriju svakako više, nego i tucet bečkih ministarstvih i najbolji i najmudriji izborni zakon, što su ga ikad Niemei izmislili. U Beču gradskim biračem dodijaše kojekakvi vikači jer su ovaj put mjesto njih izabrali u gradsko zastupstvo ljude, koji obično malo govore, ali tim više i mudrije rade. U Ljubljani se dobralno ojačila narodna stranka, što se vidi iz popunjetelnih izborah, koji su onomadne tamo obavljeni, u kojih je baš liepo uspijela. Čuje se, da će jesenas nj. veličanstvo pohoditi Galič i Bukovinu.

Iz Ugarsko neima drugo novoga nego to, da se tamo u parlamentu Magjari pravdaju s Hrvatima i s narodnostima, a u novinah s Niemei i opet s Hrvatima. Hrvatima nedadu da grade željeznice, koje nebi Ugarsku ni krajevaru stajale, a Hrvatskoj neizmerno koristile; Niemei pako i Hrvatima hoće da narinu na željeznice svoj magjarski jezik, akoprem je to u Hrvatskoj naprama Hrvatima proti zakonu, a u Ugarskoj naprama Niemei proti prometu i napredku. Ministar Tisza i nobee Magjari i dandanas misle, da se država može i mora održati i ako državljani nenalaze u njoj garancije za svoje pravice i za svoje blagostanje, kao što jih nenalaze baš u Ugarskoj. O tom se od neko doba počelo ozbiljno promišljati i u Hrvatskoj. Čuje se, da će više ugarskih ministrah doći na Rieku, prigodom careva kroz Rieku prolazka na povratku iz Dalmacije. Riečani da su izpustili iz programa svečanosti pohod hrvatske tamo gimnazije. Riečani najbrže misle, da će tim sakriti kralja i svojim magjarskim gospodarom, da žive na hrvatskom zemljištu. Ali Primorci s ove i s one strane Rieke su u rodu s Dalmatinci, pak čujemo, da se spremaju u najvećem broju, da na magjarskoj Rieci pozdrave svojega kralja baš hrvatski.

U Njemačkoj progonoštvu Crkve postaje sve to žešće. Ali crkva nepopusća u ničem, dapače njemački biskupi sve to hrabrije brane njezine pravice. Bismark je čisto izjavio u samom parlamentu, da se on bori proti katoličkoj crkvi zato, što je luteran. Tim sva ta borba zadobiva sasvim drugo lice. On hini i laže na sve strane, nebi li mu sav sviet pomogao; a kruto prieti onim, koji zato nemare. Pa onomadne toliko da nije poremetio mir nekakvim pismom, što ga je u tom poslu upravio na belgijsku vladu. Sad putuje po Italiji njemački carević sa svojom suprugom, a do skora da će se uputiti tamo i sam car, bolehljivi i nemoćni starac Vilim. Neima dvojbe, da to milkanje s Italijom stoji u nekom savezu s ratom, što ga Bismark vodi proti crkvi. Ali neće uspijeti, jer katoličkim svietom propuhuje jače nego ikada onaj isti ozivljujući vjetar, koji je razkretao i razpuhao stari sviet, a na njegovih razkopinah zasijao i razvio neven-cviece istine i pravde.

U Francesko, gdje je u ovo posljednje doba republika po-dobra koren uhvatila, Gambetta republikanac dušom i tielom veli, da je vjera stran sviesti i radi toga stran slobode, pa gdje neima vjerske, da neima nikakve druge slobode. A eno Bismark, progoneć u Njemačkoj duševno uvjerenje, hoće da mu sviet vjeruje, da se bori za taj sveti amanet ljudski. Prošlih danah su Engleski katolički biskupi pisali biskupom njemačkim zajedničko pismo, u kojem odobravaju i hvale njihovo držanje naprama njihovoj progonoštvu njemačkoj vladi, pa jih bodre, da ustraju na putu, koji vodi k njemačkoj pobjedi svete crkve. Vidit ćemo, da li će Bismark naručiti i engleskoj vladi, neka začepi usta svojim državljanom, katoličkim biskupom, jer se ni najmanje nečude njegovoj njemačkoj premudrosti, ali tim više kore njegovu preuzetnost i skrajno nasilje.

U kneževini Srbiji, gdje su doskora stvari stajale dosta hrdjavo, poslje razpusta razvratne skupštine kao da su se počele pomalo okretati na bolje. Knezu dolaze neprestano narodna poslanstva, koja mu čestitaju na krepku i odvažnu koraku, učinjenu proti skupštini i stranci, koja ako i gdje, to nesmi i nemože imati potlice u Srbiji, na toj čisto slavenskoj zemlji.

O neumjernosti u jelu i piću.

napisao *Krsto Franea*, realni učitelj.

Nisam u ovoj razpravici nakanio govoriti o hrani, koju čovjek uživa, i o piću koje ga krieki i koje mu razvedruje čuvstvo, nego ću nastojati po mogućnosti dokazati, da je neumjerenost u jednom i drugom pogubna za narod i državu.

Što je priroda podielila čovjeku za obstanak svakdanjega života, to neka uživa umjerenost i triezno. Tko je učio povjest staroga vijeka, taj će se sigurno sjećati zakonah, koji bijahu pisani proti neumjernosti staro-grčkoga naroda. Tko je takav zakou prekršio, bijaše strogo kažnjen.

Narod umjeren i triezan neće i nemože nikako propasti, jer ga zdrav razum i kriepka volja uzbudjuju na svakdanji rad i izvršivanje dužnosti koji u kući toli izvan ove. Nu opet je živa istina, jer nas to uči svakdanje izkustvo i povjest narodah, da je neumjerenost i razsipnost u hrani i piću propast svake ma i najbolje uređene kuće. A što više? neumjerenost i razsipnost upropastiše veliku rimsku državu, koja nekoć zapovjedaše malo ne čitavim svijetom.

Grčki mudrac Sokrat kaže: „preobiljna hrana pokazuje neumjerenost, a s neumjernosti proizlaze različite bolesti.“

Kao što jur napomenusmo, propalo je uslied prevelike razsipnosti i neumjerenosti u jelu i piću veliko rimsko carstvo. Koli strašna bijaše razsipnost u Rimljanah, pripoviedaju pisci, koji su u ono vrijeme živjeli. Objed ili večera, kojom počasti Rimljanin Vitellius svoje znance i prijatelje, stajalo do 25.000 dukatah. Rimski car Heliogabalos dao je jednom pripraviti za večeru 600 nojevih glavah i moždjane od ovih. Isti car, kako dalje pripovieda pisac, podvori svoje goste punimi zdelami slavuljevih i paunovih jezika.

Najveći vladari i zakonodavci, koji uvidiše, da neumjerenost vodi k propasti, stadoše ovoj na put strogimi zakoni i mudrimi naredbami. Glasoviti špartanski zakonodavac Likurg izdade zapovjed, usljed koje svi špartanski građani moradoše jesti kod jednoga stola zakonito odredjenu hranu. Tko je kod kuće štogod sâm založio, taj bi prozvan neumjerenim i razsipnim čovjekom, što je u ono vrijeme sramotno bilo.

Ovaj red vladaše u starih Grkah duže vremena, a narod bijaše sretan i zadovoljan. Budimo dakle umjereni i triezni u svakom obziru, pak će nam domovina procvasti a narod će sretan biti.

Važnost valjka u gospodarstvu.

Kasno doista, no ipak bar sada i prostiji naši gospodari počimlju uvidjati, da novijimi popravljenimi ratili ne samo ide djelo laglje od ruke, već da, uz inače ravne okolnosti i jednaku dobrotu tla i u istih zračnih pogodah, na bolje obradjenu zemljištu svaka plodina bolje uspjeva.

U naših bregovitih predielih nije čovjek vidio željeznoga pluga, već je i bolji gospodar mučio sebe i svoju marvu starovjekim težkim plugom, a sada se čudi, kako nije tako dugo došao k

pameti, da tomu zlu pomogne te gleda i prostaka nagovoriti, da stari plug boljim zamieni. No drugomu, za svako gospodarstvo izvanrednomu važnomu ratilu, o valjku na široko i daleko još ne ima ni traga, premda si to ratilo može načiniti svaki seljak, koj isto umije upravljati pilom i sjekikom samo treba, da mu ga susjed kovač okuje i tim dogotovi. Pa ipak svaki umniji gospodar zna, da gdje kada biva pogledom na kakvoću tla i tečaj vremena, da se uspjevak usieva jedino zgodnom porabom valjka dade očuvati od konačne propasti, i tako da je ma kako obradjeno polje, bez uporabe valjka u zgodan čas samo na polak i nepodpuno obradjeno. Da dakle bar bolje i razumnije naše gospodare sklonemo da si svakako taj stroj nabave, razložiti ćemo obširno, čemu i kako u gospodarstvu rabi valjak?

Prva svrha valjanju jest:

1. Da se razmrvi grudovato površje zemljišta. Istina je doista, da novi popravljeni plugovi mnogo savršenije mrve zemlju od starih drvenjaka; no bio plug ma kako dobar pa ma se izoralo polje još tako dobro, to ipak površje tla — osobito gdje je ilovača — neće se tako smrviti kako bi trebalo da ne bude nijedno zrno sjemena ugušeno i time uništeno. Jedino na pjeskovitu veoma rahlu tlu moći je ukloniti grudam i bez valjka; no i na takovu zemljištu svakako je nuždan valjak, ali iz drugoga uzroka. No čim je suše tlo sastavljeno od drugih sastavinah ili čim je u tlu više vlage; tim nezavršenije ostaje oranje. Istina je, da i težka, željeznimi zubeći naperena brana, valjano pomaže mrviti zemlju; no podpuno ne može ona toga činiti, jer što je većega grudja, to ona potiče na stran u jarak te mrviti samo ono, što je sitnije i manje tvrdo. Tu stupa valjak u svoje pravo. Njegova znatna težina, koja kretanjem ostaje sveudilj jednaka, ne dopušta, da mu uteče ma koja gruda; on projde preko nje te ju smrviti.

Mnogi naši gospodari pomažu se tim, što dadu iza pluga motikami ili sjekirami grudje trti, no težaci neće *prvo* razbiti svoga grudja a *drugo*, da ga i razbiju, stajati će taj posao veoma mnogo, dočim valjak obavlja za jedan sat toliko koliko neće učiniti deset težakah motikama.

2. Valjak zaravnava površje zemlje. Ovo je druga glavna svrha, kojoj valjak služi. Valjanim drljanjem (draženjem, brananjem, vlačanjem) dade se doista polje prilično izravnati, no to biva samo ondje gdje se ne prave slogovi te se može drljati najprije uzduž a tada još poprijeko; no toga nećeš u Hrvatskoj i Slavoniji naći nigdje, van gdje koja velika gospoštija posjeduje mnogo polja u ravnini. Gdje se sije sijalom, ondje je valjak neobhodno potrebit, no i kod tako zvane široke sjetve t. j. rukom, drugčije će izgledati povaljano polje od nepovaljanoga. Ali da i na sve to ne gledamo, imalo bi već to sklonuti na valjanje, što je na valjanu polju žetva nerazmjerno lakša i pospješnija. Sve više počimlje otimati mah košnja strni; no na grudovatoj je zemlji košnja veoma tetogata ako nije i nemožna. Pa i žetva ne samo, što je na valjanu polju laglja već je i savršenija, jer gdje ne ima grudja, tu se srp ne zadieva i ne ostavlja ne prorezane slame.

3. Valjkom se pritište zemlja, da drži vlagu. U ovih predielih, gdje je vrijeme obično vlažno, ili u težku zemljištu, u kojem je već od prirode odveć vlage nagomilane, ne treba valjka u tu svrhu; no na polju suhu, gdje je zemlja lahka i sipka mnogo je stalo do

PODLISTAK.

FRAN KURELAC.

Biskup djakovački, prvi sin naše domovine, koj je kod nas Hrvatah sve ono stvorio, čime se danas ponosimo, nije dulje mogao mirno gledati nevolju našega Frana, te ga s toga g. 1860 pozvao u Djakovo, gdje je neko vrijeme predavao bogoslovcem jezik staroslavenski. No kako nigdje, tako i ovdje nije se naš Frane mogao ustaniti, njemu se nije nikada mililo, ma gdje duže ostati, te se može biti okučiti.

U jednoć bi mu puhnuo nešto u glavu, te bi ga gotovo nevidom nestalo. Namješten kod českih velikaških obiteljih, poimence grofa Haracha, knezovah Lobkovicah i Svarzenberga za učitelja jezika, Frane bio bi gotovo u svakoj tih kućah mogao svoju budućnost i starost obezbriziti, ali on se je zato najmanje brinuo. Fino gospodstvo odielo, kojim bi ga u tih kućah zaodjeli, naš bi Frane u jedan put svukao, te potražio svoju debelu surinu, svoje stare čizme i palicu, pa put pod noge.

Postav članom jugoslavenske akademije znanosti i umjetnosti, Kurelac se je napokon primirio u Zagrebu, te je ovdje radio neumorno, a sav njegov rad kretao se oko čišćenja hrvatskoga jezika, u kojem je dotjerao do gotova savršenstva, dok mu 18. lipnja p. g. u 1 sat s jutra smrt nit mnogo zaslužna njegovoga života ne prekide.

Pokojni Kurelac bio je značaja čista, kao što je sunce na nebu čisto, a srca rodo i bogoljubna. Koli duboko osjećao je on

veličanstvo božje, najjasnije izražuju sliedeće njegove rieči: „U koga je čist običaj, tomu je i do Boga stalo. Ako se mi ponosimo da smo ljudi, zašto se ponosimo? Ponosimo li se ljepotom? Ta cviet i metulj lepši su od nas. Ako li pak snagom, to je lav i slon i bik i konj i noj i kit — svi su jači od nas. Ili možebit otim, da mi rabotamo i da se trudimo? Ta mravak i pčela bolji su rabotnici nego mi; a ono blago što ga uprezamo ili tovarimo, još više se trudi nego mi. Jelen, zec i vjeverica puno su brži, lisica hitrija, grlica čistija, janje umiljatije i svaka živina triezniya od nas. Tim se dakle sviem mi ne ponosimo, na se ponosimo da za Boga znamo; za onoga Boga, od kojega sve proizhodi, što naše oko vidi i ne vidi, naša misao sustiže i ne sustiže; ki je ovaj svet, i što je god svetov, u svojoj misli začeo, i kako začeo, tako i stvorio; što je ovu zemlju tvrdo sagrađio, brdom ju i dolinom sastavio, morjem i vodom opasao, a zrakom i oblakom pokrio.“

„Mi se ponosimo, da za Boga znamo, koji nas je po svojoj slici stvorio; koji nam je dao razum: da umom gledamo; srce: da njim osiećamo i ono što vidimo i čega ne vidimo. Naša svijest — rosica božja. Tko Boga u sebi hrani, ne umire; komu je Bog slika taj gleda, da mu bude prilikom.“

Kao Hrvat, koji poznade jade i nevolje puka hrvatskoga, bojao se on jednako Njemca i Magjara kao takovih, koji mogu najviše Hrvatu škoditi. Nu u koliko se on Njemca i Madjara bojao, u toliko je svakoga magjarona i njemškutara iz dna duše svoje mrzio, a tu svoju mržnju nije se bojao očitovati pred nikim, pa bio to njegov najveći dušman ili dobrotvor, a to je najočitije dokazao onu večer kada je zloglasni banski namjestnik Rauch za-

porabe valjka. Povaljamo li takovo polje, dok je još mokro, zadržati će u sebi vlagu dvostruko tako dugo te će na njem uspjevati usiev, koj bi inače zbog suše poginuo.

4. Gnoj od slame spraviti ćemo valjkom mnogo dublje u zemlju nego li inače t. j. samim drljanjem. Drljača puče svojimi zubci slamu iz zemlje, koja se tada zgužva medju zubci i neda da brana svoju dužnost vrši, već se na prosto bez koristi po zemlji smiče. Inače radi valjak; on pritlači zemlju na podorani gnoj, a u nju stlači svu strčeću slamu, koja brzo strune te se pretvori u prst (humus). U tu svrhu najveć vriedi valjak kameniti ili željezni jer se na drven valjke lijepe riedke gnojne čestice te izpunjuju brazdice na valjku i tako mu posao kvare.

5. Osobiti pozor zaslužuje valjak na mladoj u lahku tlu rastućoj strni. Pritlačiv lahku i sipku mekotu valjkom, pritišteno korienčice mladih biljkah u čvrstu zemlju tako, da jim kasnije ne mogu subu proljetni vjetrovi toliko škoditi koliko da su u zemlji rahloj i sipkoj. Ta svaki gospodar zna, da ti vjetrovi često spušu s oranicah svu onu gornja subu rahlu zemlju, tako, da je vidjeti korien pojedinih biljčicah kako gol na zemlji leži te se suši. Ova se nezgoda dade, ako ne sasvim zapriečiti, ipak znatno umanjiti valjanjem. Još je nuždnije valjanje ozimine s početka proljeća, kad su silni mrazovi sniegom nepokritu zemlju uzdigli te tako i korienčice mladih biljkah iz zemlje potegnuli. U takovom slučaju propasti će sva ozimina gospodaru, koj ne zna za valjanje; doćim će njegov susjed valjanjem svoj usjev sačuvati.

Mimogred spominjemo, da osobito koristi lanu, ako se povolja kad je visok kakeva dva palca, jer će tada mnogo brže i bujnije rasti.

6. Valjkom dadu se i poubijati razne, usievom škodljive životinje. U tu svrhu valja se polje u noći pošto je razni gmez iz zemlje izašao, da usieve kvari. Imenito poljski puževi, koji kadkadna čiel usiev unište, mogu se jednim valjanjem upravo utamaniti, no tada se nesmije vući valjak uzduž brazde već poprieko.

7. Osim polja dobro će nam doći valjak na livadah, koje nisu ravne. Ovo valjanje ima bivati s proljeća po suhu vremenu, da marva, što valjak vuče ne izruje zemljišta. No gdje je mnogo krinjakah na livadi, biti će bolje izravnati je i razstrusiti livadom, jer to vriedi pol gnojitbe.

(Gosp. List.)

FRANINA I JURINA.

Ju. Ča j' ono bilo pred noko vreme nekakovo veselje na Voloskem?

Fr. Vološčaki su slavili prvi dan prve buduće stoeletnice svoje lepše budućnosti.

Ju. Ča se j' to dogodilo?

Fr. Neki bogati a stari Armadar da je obećal, da će pustit va teštamente valje pederet *fjurini* za volosku školu,

banovao, a glasha zagrebačka mu pod prozorim sviralu. Prerevna za tada policija zagrebačka držala je sve ono prilično slabobrojno občinstvo na Markovu trgu na uzdi, ali moj Frane pod prozorim gostione „Fortune“ sa surinom svojom na ledjima, a leskovačom u ruči sčučao u šecernate piskalije tolikim naporom da mu se tri piskalije u ustih od slina razmočiše. Okrenuv se odanle mirnim korakom kući reče meni i pokojnom pravniku Belanu, koji smo ga pratili! „Eto vidite, izdajice zaslađiše si srce vikanjem „živio“, a ja usta piskanjem, nu doći će vrijeme, da će se njih srdačni a ja usta piskanjem, nu doći će vrijeme, da će se njih srdačni a ja usta piskanjem, nu doći će vrijeme, da će se njih srdačni.“

Česki govorio je Frane kao pravi Čeh a poljski kao Poljak. Koliko sa puta u njem pjesme Mickieviczeve probudile najveće oduševljenje! Deklamirajuć jih bio je uprav zanešen: nije vidio nikoga, nije čuo nikoga... taj čas bio je udubljen u krasne i visoke ideje neumrloga poljskoga pjesnika!

I drugim slavenskim jezikom bijaše Kurelac vrlo vješt, a francuzki i talijanski govorio je i pisao, kao da mu je jedan i drugi bio jezik materinski. Malo imamo Hrvatah koji bi se mogli podičiti onim obširnim i temeljitim znanjem, kojim se je on ponosio. Marljiv kao crv, sakupljao je po našem narodu poput pčele med sa cvijeta hrvatskoga jezika, a kada bi prolazio, u svakome društvu ostao je sa svoje šaljivosti u sladkom spominjanju. Kako si je za domovinu čutio, dokazuju sljedeće njegove rieči: „Nitko“ se nas većoj sreći ne nadaj niti liepše poželi, nego da čiste duše reći može: Ja sam čovjek, i dielo mi je takvo; — kako ja svoga oca, tako i mene ljube dieca moja, a za domovinu, svoga rođa kuću, ovo me živá evo me mrtvá!,, On umre da vječno u našem narodu živi!! (Pučki Prijatelj).

samo ako bude čisto talijanska.

Ju. Pak?

Fr. Pak sad na voloski školski išpetorat da dohadja sila božja šuplik iz svih stran Italije, preporučujuć se za volosko učiteljsko mesto, samo da dobe onih *pederet fjurini*, kad toga dobroćiuca jedanput Bog sudi. Tu da ti nefale ni čozotari, ni koncalaštre, ni puljeski kapulari, ni napulitanski štanjari, ni ostali talijanski kotlokrpi.

Ju. No, no, to mi je pravo drago, barem će se Volosko civilizati i ostat prvo mesto pod Učkom od Preluke ča do Opatije.

Fr. A će, pak temu se i vesele.

Ju. Blaze gradu i puku, kad ima tako pametneh i tako darežljivah ljudi!

Različite viesti.

* Nj. Veličanstvo Car u vrijeme svojega boravljenja u Zadru, udostojio se je podieliti ubogim grada i občine zadarske for. 1200; djetinjaskomu odgojilišću for. 200; učiteljskomu zavodu u Arbanasih for. 300; filarmoničkomu zadarskomu društvu for. 500; ubogim obćinah Benkovac, Obrovac i Kistanje for. 1000; ubogim obćinah Paga, Raba i Biograda na moru for. 200 svakoj, a ubogim obćinah Novigrada, Nina, Silbe i Sale for. 100 svakoj. Jošte Nj. je Velič. pomilovalo 10 tamničarah kriminalne zadarske tamnice.

* Našu e. k. mornaricu, Njegovo je Veličanstvo Car, boraveći u Pulu, mnogo pohvalio, pa je takodjer viceadmirala Bourignona prije svoga odlazka imenovao *admiralom*, na koje dostojanstvo nije još bio povišen u Austriji nijedan pomorski častnik. I drugim pomorskim častnikom podielio je Cesar visoke redove.

* Nj. Veličanstvo Car upitao je u Zadru turskoga vicekonzula, komu generalnomu konzulu on pripada. Na odgovor, da dubrovačkomu, Cesar ozbiljnim licem doda, da dubrovački turski konzul jest neprijatelj Austrije, što da je jurve većkrat dokazao.

* Tko je tomu kriv? Čujemo, da su se Nj. Vel. caru, kad je bio u Pulu, poklonili svi il skoro svi istranski načelnici iliti podestati, a u službenih novinah nisu spomenuti nego samo nekoji, kao da njihov poklon nije bio caru isto onako mio i drag, kao i spomenutih. Nam se to čini veoma čudno, pa bi baš radi znati, tko je kriv tomu zanemarenju većine istranskih načelnikah, koji nisu ničim zaslužili, da se zamuti njihova vjernost prema caru i domovini.

* Preuzv. Ban Mažuranić, doći će 11. maja na Rieku, da pozdravi kralja na povratku iz Dalmacije. Po tom će napriedovati svoje putovanje, da obidje hrvatsko primorje.

* Gospodarski kongres. Dne 25. sad pr. mjeseca travnja sastalo se na predšavši poziv u slavnoj riečkoj Čitaonici više hrvatskih riečkih rodoljubah, pa zaključilo na predlog Dra. Derencina: 1. Povjeriti odboru petorice, da izradi pravila narodno-gospodarskoga kongresa iliti spravišta; 2. da izhodi od zemaljske vlade odobrenje tih pravilah; 3. da nakon odobrenja pravilah sazove ustrojbenu skupštinu, koja će: a) pravila primiti, slučajno prenarediti, b) izabrati odbor, koji će zastupati spravište, c) odrediti mjesto, gdje će se držati prvo spravište. Sastanku je predsjedao gosp. Juraj barun Vranyczany Dobrinović, a izvjestiteljem gg. Juraj Vranyczany, Dr. Derencin, Dr. Ružić, Dr. Brusić i E. Kunrad. Skupština se na predlog gosp. Padavića zahvali gromkim „Živio predsjedniku Vranyczany-u“ i po tom razidje. Taj kongres će se baviti gospodarstvom, tom jedinom polugom narodnoga blagostanja, i tim narodnoga napredka i obstanka. Nada je, da će se već koncem lipnja moći sastati na Rieci članovi kongresa iz sve kolike Hrvatske, pa da se već osnovao i odbor, koji će skrbiti, da se gosti dostojno dočekaju. Živilci primorski rodoljubi, koji su i ovaj put pokazali, da znaju, gdje čielu domovinu srce boli, a dobri Bog neka naspori!

* Pok. biskupu Legatu misle njegovi mnogobrojni štovatelji dobrovoljnimi prinosi podignuti spomenik u kapucinskoj crkvi, gdje počivaju njegovi umrli ostanci. U tu svrhu sabralo se već dosad prieko tisuće forinti.

* Dobrotvorno društvo gospodjah u Trstu, koje smo već lani i predlani u ovom listu spomenuli, i ovo je ljeto sakupljalo i pravilo liepa crkvena ruha i ostale crkvene sprave i to, da se pokloni ubogim i siromašnim župam il plovanijam trččanske biskupije. Ove se je dakle godine napravilo, pa će se ovih danah različitim župam razposlati: Plašćevali (pivali) 5, planetah 32, oplećnikah (veli omerali) za sv. blagoslov 12, dvoličnih štolah za sv. krst 12, misnih košuljah (camice) 19, pojasaah (cingoli) 12, naglavnikah (amitti) 48, korporalah 60, otiraćicah (purificatori) 60, obrusićah

(manutergi) 48, roketah 15, buršah za pričest bolesnikah i za sv. ulje 24, kapičah za pikside 9, predstora (antependij) 10, jastukah (kušinah) za oltar 16, misalah 4, obrednikah ili ritualah 4, slikah u okviru 8 i 1 propelo, 1 turibal s tamjanicom (navicella), piksidu 1, posudicah za sv. ulje 4 i još drugih stvari.

* **Narodno društvo ženah.** U Ljubljani ima više njemačkih i njemačkih trgovacah, to jest takovih, koji se il iz Njemačke u Ljubljani radi dobika doseliše, il pa koji su rodnjeni Slovenci, a drže se za Niemce, to jest pravi slovenski *Sarenjaci*. Ti se ljudi, vele „Novice“, u svakoj prigodi pokazuju neprijatelji i izdajice slovenskoga naroda; toga radi osnovano se društvo narodnih ženah namjerom, da navedu puk, neka kupuje potrebite si stvari, ne kod njemačkih i nemškutarskih trgovacah, nego jedino kod svojih narodnih. To je pravo, jer kao što nas kršćanska ljubav uči, da svakoga na svijetu ljubimo i dobro mu činimo, isto tako nam veli, da nam ima biti prvi svoj i prijatelj, a za njim tudjin i neprijatelj. Istrani, ta je i za vas!

* **Ljubljanski zvonar Samassa** da je u teškoj brigi radi pomanjkanja djela u njegovoj zvonarnici, jer da slovenski rodoljubi za slovenske novce naručuju zvonove u Beču mjesto kod njega u Ljubljani. Zašto? Zato, jer da zvonar Samassa pljuva u zdjelu, iz koje jede, to jest, da se u svakoj prigodi pokazuje protivnikom i neprijateljem slovenskoga naroda, koji ga je odbranio i zabogatio, pa slovenski rodoljubi da neće da goje i nadalje zmijah u svojem njedru. Dobro je da to znaju crkvena upraviteljstva i u našoj Istri.

* **Magjarski despotizam.** Svakomu je poznato, kako Magjari jur odavna silom napadaju na narodnost naše bratje Slovakah. Onomadne jim zatvorise sve narodne gimnazije, a sad im ev oteše i zadnje znamenje njihovoga narodnoga literarnoga obstanka, naimo „Maticu Slovensku.“ Radi te nečuvene magjarske preuzetnosti, „Slovačke Narodne Noviny“, donose u broju od 13. proš. mjeseca na čelu lista u crnom okviru sa križem sljedeću osmrtnicu: „Matica Slovenska je riešenjem ug. kr. ministra nutarnjih posalah od 6. travnja br. 125. zatvorena!“ Matica hrvatska je izjavila pismeno svoju žalost radi raspusta spomenute „Slovenske Matice“ i sjedno ečiterala, da je taj postupak magjarske vlade protivan dostojanstvu i slobodi ugarskih narodah.

* **Dva katolička svećenika** iz Turske da su se u Slanom poklonila našem caru, a car da jih je pitao, da li u Turskoj još traje progonoštvo Kršćanah? To pitanje neće siguro ugoditi našim tlačiteljem u onoj nesretnoj zemlji, odkud dolaze sve to žalostniji i crniji glasi.

* **„Nene Wiener Tagblatu“** brzobjavlja iz Carigrada, da su Turci trih posljednjih mjesecah u sandžaku solunskom u mjestih Bitolja, Rašova i Orfano do 270 kršćanah groznim načinom umorili. Oblasti niti da su iztrage povele niti krivce kaznile. Imena umorenih da su dojavljena tudjim zastupnikom.

* **Srbski knez**, govorio je deputaciji profesorah, da nastoje uzgojivati mladež u demoljublju i spoštovanju zakonah, da se nebi komunistične ideje širile; jer inače da Srbiji neće biti mogne, da dokući svoj cilj ni u političnom, ni u prosvjetnom obziru.

* **Izložba kuničah.** U Lossowovu etablissementu, Breite Strasse 14 u Steglitzu kod Berlina, imala je biti od 8. do 12. travnja o. g. izložba kuničah. Uredio ju sam Lossow, predstojnik društva za gojenje kuničah. On predlaže, neka se goje udomljeni oko Berlina veliki francezki kuniči, jer su koristni u svakom obziru. I zbilja koristnije domaće životinje nije moguće gotovo ni pomisliti. Ugojen veliki francezki kunič težu od 10 do 18 funtih, a od jedne kunice možeš imati na godinu od 60 do 90 mladih. Hrane se i pomažu i lošom hranom i malo jim je treba, nešto ni veliku njegu (nastojanje). Meso jim je sočno i tečno, te brani vrlo dobro. Kožice daju liepo krzno ili sinu kožu za rukavice. Kako bi bilo, da kod nas seljaci počnu gojiti kuniče? Korist je očita, posla nikakova, troška samo koliko se potroši za prve kuniče.

* **Mnogo zlatnih starinskih srbskih novacah**, kao što biogradski listi javljaju, bi nadjeno prošlih danah u nekom selu, i

to od dobe kralja Milutina, cara Dušana, Vukašina i cara Lazara. To je vazno osobito radi toga, što se dosle u obće mislilo, da Srbi nisu nikad imali svojih zlatnih novacah. Baš sada Srbska vlada kani izdati prve srebrne novce.

* **Iz Pariza** se javlja, da se je ondje dne 15. Aprila trojica ljudi uzdignula u zrak u velikom balonu namjerom, da razvide i učine nekoja iskustva u visini. I doisto hitro se balon uzdigao u visinu od prieko 8,000 metarah, al se dvojica zrakoplovacah od preriedka zraka zaduši, a treći jedva živ pade s balonom na zemlja u departementu Indre, izjavivši, da baš nije moguće čorjeku živu na nebo!

* **Strašan top.** U Englezkoj su saljeli velik top ili kanon, koji teži 760 centah. Za jedan hitac trebalo mu 150 funti praba, a taue ili balota od 800 funtih, koja u jedan sekund preleti daljinu od 1506 korakah.

* **Dramatičko društvo zagrebačkoga kazališća**, koje je rodoljubivi grad Dubrovnik k sebi pozvao, da bi pred licem Nj. Velič. kralja dalo nekoliko predstava, počelo je jurve na onom velikom gradskom kazališću svoje djelovanje. Biti će sljedeće predstave: *Školski nadzornik*, *Markviz Villmer*, *Zapisnici vraga*, *Bogomoljci*, *Lokot*, *Gospođa Saint-Tropejska*, *Rukavica i lepeza*, *Zlo čuvane djevojke*, *Brzobjav*, *Donna Dijana*, *Čvrčak*, *Milion*, *Ljudevit VI.*, *Muž u stupici*, *Tvorničar*, *Nećak amerikanac*, *Čuška u kazališću*, *Receipt proti puničam*, *Dobri prijatelji*, *Mati i sin*, *Engleži*, *Pariski polepuh*, *Velikašica građanskoga roda*, *Otello*, *Ružno vrijeme*, *Skupac*, *Liepa mliranica*, *Divljan*, *Djevojački zavjest*, *Cestitam*, i *Mejrina*. — I tako se, kličemo i mi s „Viencem“, poslje nekoliko stotinah godinah opet ore domači glasovi sa pozorišta slavnoga grada, gdje je kolievka stare hrvatske knjige, stare hrvatske drame, gdje no družine domaće prikazivaše „pred dvorom“ drame Lučićeve, Čubranovićeve, Palmotićeve itd. Ne nalazimo rieči svojoj radosti, koja nam je s toga događaja razigrala srce. Te predstave biti će u našoj kulturnoj povjesti znamenite, biti će spona staroga i novoga vjeka. — Društvo sastoji od 28 osobah. Na svom povratku, kako čujemo, moglo bi bili, da će dati koju predstavu i u zadarskom kazališću.

* **Darwin o ženitbi u rodbini.** Dne 16. p. mjes. čitao je Darwin u statističkom društvu u Londonu o ženitbi u rodbini. Naveo je strahovite istine. Polovica svih ludjakah i tupoglavacah po englezkim i škotskim ludnicah potječe iz braka bliže rodbine. Darwin nije tuj možda samo umovao već je imao pri ruci brojeva. Od 8170 ludjakah u Englezkoj, potječe jih iz braka iz bližja roda 4308, u Škotskoj od 1179—514. — Doista dosta razloga, da svatko nastoji, neka se čeljad iste krvi i žice ne ženi medju se!

* **Redovi.** Njemački carević odlikovan je sa 58 redovah, Friderik Karol sa 48, Karol sa 42, Bismark sa 40, Moltke sa 39, Roon sa 39, Manteuffel sa 32, Treskov sa 32, Stosch sa 29, Wrangel sa 28, Blumenthal sa 27, Herwart v. Bittenfeld sa 23, Göben sa 22, Fransecky sa 21, Podbielski sa 21. Vrh toga ima jošte prieko 100 častnikah, koji posjeduju po 10 redovah.

Sa tršćanskoga tržišća.

Trgovina mljohava, samo cukar se daje prodati pront po f. 18.25. Prodaja Kavi hvira premda je dosta brodovah s Kavom došlo ovih danah u luku. — Pšenuca bez prodaje, jedva, 2000 stari se prodalo po f. 5.25 do 7.50. — Kukuruz 10000 stari za izvoz ungar. Bos. po f. 4.50 do 4.70. — Ovas Arbanaski po f. 2.90, Bosanski 2.65 za 64 ž. — Sjeme od lana iz Albanije 7 f. Cent. — Vuna Bosanska i Srbska po f. 46 do 47.50 Cent. — Ulju mala prodaja. Iz Italije f. 35—37, Korfu po f. 23.50, Albanije f. 21—22, Dalmacije u bačvah f. 22—22.50 za barilu. — Treska (bakalar) po f. 17—20 Cent. — Maslo teško se dobije, buduć ga došlo iz Štajerske, Kranjske i Hrvatske veoma malo. Došlo ga 100 Centi i prodalo se za gradsku potrebu po f. 55—57.50 po Cent. — Špeh Amerikanski po f. 34—37.

Ték Novacah

polag Borse u Trstu od 16 — 30 Aprila 1875.

NOVCI	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29	30	—
Cariski dukati (colini)	5.20	5.20	—	5.20	5.20	5.20	5.20	5.20	5.20	—	5.20	5.20	5.20	5.20	5.19	—
Napoleoni	8.88	8.88	—	8.88	8.88	8.88	8.88	8.88	8.88	—	8.88	8.88	8.88	8.88	8.86	—
Liro Inglesko	11.10	11.10	—	11.10	11.10	11.10	11.10	11.10	11.17	—	11.17	11.17	11.17	11.17	11.16	—
Srebro prid (aggio)	104.—	104.—	—	104.—	104.—	104.—	104.—	104.—	104.—	—	103.85	103.85	103.85	103.85	104.35	—